

Миљан Миљковић, МА⁴¹

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

ЈЕЗИК И КУЛТУРА

Апстракт: Циљ рада је да прикаже однос језика и културе. Језик је дефинисан као систем знакова који служи за општење или споразумевање међу људима, а култура као целокупно друштвено наслеђе одређене групе људи, заједнице или друштва које се односи на изразе тих образаца у материјалним добрима. При дефинисању језика, у раду је посебно указано да је језик потребно разликовати од говора, иако се ова два појма и термина у многим дефиницијама поистовећују, зато што је говор индивидуално коришћење језика, односно звучна манифестација и/или реализација језика човека као појединца. Да би се приказала, објаснила, схватила и разумела сложена и још увек у недовољној мери расветљена проблематика односа између језика и културе, нарочито разграничење ова два међусобно повезана и условљена елемента, који дефинишу људе као свесна бића, у раду су приказани бројни примери односа између језика и културе. Приказан је и начин функционисања система језика и културе у њиховој међусобној интеракцији. Најзначајнији резултати овог теоријског проучавања приказани су у форми закључка.

Кључне речи: језик, говор, култура, друштвено наслеђе, културно наслеђе.

УВОД

Језик и култура се углавном посматрају као засебни системи, али и у њиховом међусобном односу, што захтева један шири, интердисциплинарни оквир. Поред тога, језик је област културе која је толико разливена и сама по себи и у вези с језиком, да нема једне дисциплине која би могла претендовати да све то покрије. Поједина тематска чворишта из тог широког оквира могла би спадати у надлежност антрополошке лингвистике, културне антропологије, социологије језика, социјалне психологије, културологије и других интердисциплинарних научних подручја. Постоји много антрополошких, социолошких и других дефиниција културе, а конструктивније је посветити се актуелним промишљањима културе, која су унела значајне новине у односу на класично и прилично недостатно схватање овога појма. Остаје неспорно да је култура специјалан трансбиолошки простор и фундаментална категорија људског живота; она у нераздвојној спрези са друштвом чини тај живот могућим и квалитетнијим.

⁴¹ miljan_miljkovic@hotmail.com

Уочљиво је да је друштво референтни оквир у коме култура разрађује форме живота људи. Култура даје и печат друштву као глобалној институцији организацијом материјалне производње и друштвене репродукције, институционализацијом друштвених улога и правила понашања, мрежом информација, вербализацијом искуства и стечених знања. Као интерпретација дате друштвене реалности култура омогућује конкретније ситуирање индивидуа у социјални контекст, јер пружа могућност разумевања специфичних значења која се разликују од културе до културе и дају једној популацији својеврсност, а не само заједнички оквир. У том процесу језик се јавља као посредник између индивидуа и културе. Језик изражава искуство и сазнање свих људи, а не само персонално искуство, будући да је реч преносилац симболичког садржаја. Захваљујући том преношењу, свака индивидуа учествује у некој врсти објективног света свих других људи.

Језик је одувек био један од највећих феномена човековог живота. Човек је друштвено биће и осећа потребу да изрази своје мисли, своја осећања и сазнања. Осећа потребу да усмено или писмено нешто саопшти, да прими одређене поруке и да их пошаље другом. Сваки народ развијао је језик кроз историју и у том еволутивном току постајао је све сложенији и богатији. Полазећи од тога, језик сваког појединца у складу с његовим развојем – интелектуалним, психолошким и друштвеним, постаје све богатији и разуђенији.

Језик је систем знакова који је (говорно и писано) средство општења, споразумевања међу људима. Језиком човек саопштава своје мисли и осећања другим људима. То значи да је језик друштвена појава и да је његов постанак везан за постанак и развој људског друштва. Као најсавршеније средство споразумевања он је везан за мисао, па су мишљење, свест и језик у сталном јединству. Са усавршавањем мисли, усавршава се и језик и природно, са усавршавањем језика развија се и мишљење.

ПОЈМОВНА РАЗГРАНИЧЕЊА

Дефиниције *језика* су разноврсне, али имају и доста заједничког. То заједничко чини суштину схватања језика. У тим дефиницијама препознатљиве су најмање две битне вредности. Језик је најпре систем знакова који служи за општење или споразумевање међу људима поштујући при томе одређена правила. Чим је језик систем знакова то значи да ти знакови функционишу по одређеним правилима, да су уређени. Језик није гомила материјала која постоји без икаквог реда. Напротив, језик је организована целина а његова природа и индивидуалност управо зависе од начина организације језичких феномена. Језик је и систем или структура која се састоји од одређених елемената или делова међусобно условљених изграђеним односима једног према другом и према језику као целини. Он је даље средство споразумевања или општења међу људима и тиме се истиче

његова комуникативна улога. Овде је само реч о језику људског рода, али се не говори о језику других живих бића.

Људски језик, као начин споразумевања, има социјалну природу. Језик је систем друштвено-условљених знакова чија је основна функција комуницирање и уопштавања, док говор настаје у оквиру језика као његов оживљени део (Виготски, 1983). Полазећи од оваквог схватања језика, говор би се могао дефинисати као индивидуална реализација језика која је увек другачија и зависи од узраста, психичке конституције, културног нивоа и других компоненти сваког човека понаособ и у свакој прилици посебно (Наумовић, 1999). Говор (језик) је један од детерминишућих чинилаца општег развоја детета; посебно је провокативно питање друштвеног утицаја на развој говора и одатле, практичних импликација на васпитно-образовни процес. Говор је темељ вештине почетне писмености - читања и писања. Рецептивни језик се односи на језик који дете прима слушајући (или читајући), док је експресивни језик онај којим се дете служи када говори (пише) (Наумовић, 1999).

Неопходно је разликовати категорије језика и говора, мада их неки поистовећују. Док је језик систем знакова којима се људи споразумевају, говор је индивидуално коришћење језика. Другачије речено, говор је звучна манифестација језика или, то је звучна реализација језика човека као појединца. Говор је и гласовна комуникација, изговарање речи и реченица, то је језик у пракси и/или језик у акцији. Из изнесених расправа се може закључити да је језик хомогени систем знакова одређеног колектива, одређене заједнице, односно друштвена категорија, док је говор индивидуална категорија, односно појединачан говор или вербално коришћење језичких знакова од стране појединца.

Говор се састоји од говорно-физиолошких, акустичко-фонетских и графичких вредности. Може бити усмени и писани. Усмени говор је вербално остварење језика а писмени говор или писање остварује се употребом графичких средстава. Постоји и знаковни говор, заснован на гримасама и гестикулацији. Све три врсте говора – усмени, писани и знаковни, заправо, говоре о разним могућностима индивидуалне употребе језика.

Језик и говор се стално прожимају. Говор је звучна конкретизација језика а језик је производ говора, који се остварује у говору. Однос између језика и говора, однос је између општег и посебног, између апстрактног и конкретног, између колективно-друштвеног и индивидуално-појединачног. Језик и говор су у потпуности условљени један другим. Један језик не би могао постојати да се не остварује у говору, а говор не би постојао да не произилази из језика. Другачије речено, језик је израстао као организација говора. За разлику од тога, „...говор се развио на бази језика, односно у сталном узајамном дејству и прожимању услед којег се мењају и једно и друго (Бугарски, 1995: 16).

Мислити и говорити две су различите категорије. Свака од њих има свој простор деловања независан један од другог. Човек може нешто да мисли и да то баш тако искаже. Када за неког кажемо да је искрен, то значи да каже оно што мисли. Али, није увек тако. Човек некада једно мисли, а друго говори, што значи да се мишљење и говор не подударају. Човекова мисао добија свој облик у језику. То значи да се језиком уобличавају мисли, осећања и идеје. Примање језичке поруке зависи од многих околности, а понајвише од тога како је она језички уобличена. Другачије речено, може се говорити једно, а мислити друго.

Однос између језика, говора и мишљења веома је сложен. Поступци и однос с околином крију у језику, што значи да се тајне намере човека такође крију у језику. Познато је да се писци жале како не могу увек да изразе језиком оно што мисле и осећају. То значи да је језик немоћан пред бујним светом пишевог уметничког стварања. Изнесено намеће закључак да је језик понекад реметилачки фактор човеку у изражавању одређених мисли и осећања.

Говор се може осветљавати и дефинисати са чисто лингвистичког, дијалектолошког или беседничког аспекта, али његов суштински смисао је увек исти. Он увек представља вишедимензионални језичко-акустички феномен, којим човек потврђује своју супериорност над свим осталим, до сада познатим облицима живота. Са гледишта лингвистике, говор је комуницирање путем артикулисаних вербалних сигнала произведених активношћу-говорних органа. Дијалектологија, као што је познато, изучава варијетете говора у оквиру истог језика. Подсећања ради, у српском језику, штокавски дијалекат познаје екавску, ијекавску и икавску варијанту говора. Са гледишта језичких дисциплина, говор је психофизички процес, осмишљен до нивоа на коме се остварују различити облици свакодневне комуникације.

Језик и говор нису само средство личног израза и општења, већ и средство убеђивања и наговарања, средство идентификације и препознавања нечије индивидуалности. Он је даље мост којим се успоставља веза са непосредним окружењем. Језик је и најкраћи пут до дубинских слојева човекове личности и најудаљенијих места широм планете. Уочљиво је да језик није само средство свакодневне комуникације, како га обично дефинишу граматичари. Језик је симболичка ознака човекове физичке и духовне индивидуалности.

Антрополошко одређење *културе* као начина живота је постало класичним, па условно узевши и прихватљивим. У том контексту, уведена је дистинкција између традиционалних и модерних формација културе, при чему су традиционалне обично схваћене као дати начин живота, а модерне као нормативне и организацијске конструкције представљања, у неку руку „...као апстракција наметнута животу људи“ (Mesić, 2006: 234). Култура не може бити прост скуп производа које је човек створио, будући да је она у основи смисаона конструкција реалности помоћу система значења (које људи

придају стварима) и симболичког изражавања, веровања и регулативних система „...помоћу којих уређују свој живот“ (Голубовић, 2006: 8).

У трагању за одликама које разликују културне феномене од природних, тј. од непосредно условљених природом, најчешће се набрајају одлике, које су међусобно у опозицији. Оне су: а) природа се одликује универзалношћу, а култура - разноврсношћу специфичних својстава; б) природна делатност је спонтана, а културне су регулисане на нормативан начин и в) то што је природно одликује се апсолутношћу, а културно је релативно и мора или може да се разматра у вези са другим областима феномена које је објашњавају у односу на природу (Kloskovska, 2003: 99).

Постоје два уобичајена схватања културе. Култура је с једне стране, то су посебне сфере вредности у смислу у којем је Рејмонд Вилијамс дефинисао културу као „...праксу и дела интелектуалних и посебно уметничких активности“ (Williams, 1983: 90). С друге стране, култура се дефинише „...као начин живота одређеног народа, одређеног периода или одређене друштвене групе“ (Ibid). Дефинише се као целовита, јасно ограничена целина. Другачије речено, култура је кохерентни скуп карактеристика одређене групе.

Са студијама културе, те са марксистичком и феминистичком критиком 60.-их и 70.-их година 20. века, проучаваоци културе сконцентрисали су се на питања моћи и доминације. Они су почели да постављају питања о начину на који су направљена културна правила, за кога и од кога. Тако су се ране студије културе, 60.-их година 20. века, фокусирале управо на оваква и слична питања, усвајајући неомарксистичку оријентацију и бавећи се пре свега маргиналним аспектима доминантних западних култура. То је довело до интересовање за до тада веома мало проучаване друштвене појаве. Настао је и нови приступ њиховом проучавању, који је критиковао етноцентричност дотадашњих теоријских поставки, укључујући и сам марксизам на који се ослањао.

Неомарксистичка проучавања културе, на која су се надовезали радови постструктуралистичких аутора, довели су у питање могућност идентифковања културе или „...култура као ентитета, целине или структуре осећајности, како су културу разумели очеви оснивачи студија културе, те тако деконструисали и сам појам културе уводећи у проучавање културе нове теоријске парадигме“ (Ђорђевић, 2009: 107). У оквиру различитих врста постмодерне критике, култура није схваћена као затворен систем идеја, симбола и значења које деле сви припадници неког друштва, већ пре као апстрактна категорија чије су конкретне манифестације фрагментоване и уско испреплетане са силама економије и политике. То значи да се напушта идеја да се на културну стварност може реферисати именицом, као на ствар, као на супстанцу, физичку или метафизичку или научни објекат, те да је свака употреба културе као целовитог ентитета у ствари њена реификација која онемогућава тумачење културних појава.

Бројне дефиниције културе садрже исказе о њеном глобалном карактеру и унутрашњој интеграцији. Садржаји елемената који улазе у састав културе, затим оквир, као и принципи њеног сједињавања, различито се третирају. Еволуционистичке теорије су придавале мањи значај факторима који интегришу поједине културе у дистрибутивном смислу, јер, по њима, представљају једино развојне фазе општег процеса еволуције културе као тоталитета. Такав став је доводио до дељења појединих култура, до издвајања из њиховог круга области или елемената, због егземплификације општих законитости развоја. Феномен интеграције може бити разматран и са гледишта универзализма или дистрибуционизма. Под дистрибутивним гледиштем подразумева се издвајање из целокупног великог простора општељудских и универзалних, релативно интегрисаних и одређених, иако у времену променљивих културних целина које припадају појединим друштвима или културним јединицама (Исто). Марксистичка теорија развоја усредсређује пажњу, дакле, на промене унутар самог система, које су резултат иманентног процеса, који подлеже општим законима, али који су историјски променљиви.

Културни идентитет је специфичан израз социјалног идентитета будући да је култура и суштински део социјалног система и његова основа. Култура је укључена у шири социјални систем на три начина. Они су: 1) као објективни опис садржаја живота дате популације дефинисан помоћу система значења који одређују дистанцу од нас; 2) као низ елемената које популација користи за самоидентификацију а који се развијају на појмовима заједништва, језика, крви, порекла и 3) као организатор целокупног животног процеса, укључујући и материјалну репродукцију (Голубовић, 1999). Пошто се изван културе као симболичког универзума људско биће не може адаптирати свету у којем живи, будући да култура својим правилима, значењима и вредностима пружа неопходан референтни оквир који замењује систем инстинката, културни идентитет даје индивидуама оно што је специфично за врсту *Хомо Сапиенс* и то на двоструки начин: као генеричка култура, односно као начин на који су људска бића организована и као диференцијална култура, тј. као историјска спецификација прве и својеврсна интерпретација општег (људског) начина живота.

ОДНОС ЈЕЗИКА И КУЛТУРЕ

У антропологији, културологији, социологији, лингвистици, опште је прихваћен став да је језик део културе. Као опште категорије, „...култура и језик се узајамно подразумевају, јер нема културе без језичког израза, нити има језика без културног садржаја“ (Бугарски, 2005: 16). На нивоу појединачних култура и језика оваква подударност, иако могућа и честа, није нужна. Једна култура може да се остварује у више језика и обрнуто, један језик може да буде носилац више култура (Исто). Уочљиво је да у пракси

постоји недвосмислена тенденција поистовећивања језика и културе. У циљу откривања културалности језика, често се наилази на изразе као што су: *језик и култура су нераздвојиви, језик и култура су интимно повезани, језик је култура и култура је језик*. Језиком се одржавају и преносе култура и културне везе. Језик би се, наравно, као саставни део културе, једноставно могао дефинисати као сума веровања и пракси у друштву. С друге стране, култура је производ историјско и друштвено успостављених говорних заједница које су у великој мери створене и обликоване по језику.

Моћ језика да одражава културу и утиче на размишљање су по први пут увели амерички лингвиста и антрополог Едвард Сапир и његов ученик Бенџамин Ворф. Према њиховој хипотези, структура језика утиче на начин размишљања и понашања (Kramsch, 1988: 11-12). Основни разлог зашто различити језици могу различито утицати на поступке људи тај што језик филтрира њихова запажања и начин на који категоризују искуства. Другим речима, начин размишљања и поглед на свет су детерминисани језиком. По теорији лингвистичког релативитета, структура не ограничава оно што људи могу мислити или опазити, него има тенденцију да утиче на оно што обично мисле (Исто).

Култура је у суштини систем за организовање и усмеравање људског искуства, при чему поједине културе на различите начине упрошћавају, па тиме унеколико и искривљено представљају укупни свет стварности. Тако свака култура образује специфичан оквир унутар којег се интерпретирају одабрани спољни знаци реалности. Основни механизам за ову интерпретацију јесте језик који има и битну додатну улогу која из тога израста. Језиком човек одвајкада тумачи природу и уобличава културу као свој сопствени људски свет, при чему између језика и културе постоји стална интеракција на разним плановима. Сва је култура створена захваљујући језику и кроз језик, а у великој мери и у језику; а врата сваке културе отварају се кључем њеног језика. Ово значи да језик није само статички референтни оквир културе, систем за њену интерпретацију, него и њен динамички конститутивни принцип. На тај начин доживљај света је условљен културом, док је она сама увелико профилисана језиком. Са своје стране, као предуслов и творитељ културе, језик се обликује управо по мери њених потреба и могућности. Тако култура и језик у сталном садејству формирају и мењају свет у којем живе људске заједнице, и сами се изграђујући у том процесу.

Приликом упоређивања веза између културе и језика, важно је направити разлику између језика и културе у општем смислу. Важно је направити разлику и „...између језика и културе у посебном смислу“ (Risager, 2006: 3). Уочљиво је да су језик и култура опште појаве човечанства и културе уопштено. Општи смисао подразумева два нивоа: психолошко-когнитивни и друштвени. С једне стране, језик и култура се могу посматрати

као психолошко-когнитивне појаве које имају одређене неуро-психолошке предиспозиције. Могу се посматрати и као појаве које су се развиле као део друштвеног живота људске врсте. Људска култура увек подразумева језик и језик се никад не може поимати без културе. Лингвистичка пракса увек лежи у основи овог или оног културног контекста.

У посебном смислу говори се о различитим језицима и различитим културама. Реч је о специфичним облицима лингвистичке праксе, као што су целовити језици, језичке разноврсности, регистратори и позајмљенице, као и о посебним облицима културне праксе: различита значења и пунозначни облици, различите норме и вредности, симболи, идеје и идеологије. Учење језика такође спада у овај ниво. Теоретски концепти као што су страни језик, односно, други језик, дечји језик, дечја култура, писани језик и књижевна култура, такође припадају овом нивоу. Ипак, битно је истаћи да су разлике између језика релативне. У сваком језику постоје одређени појмови који су специфични за тај језик, појмови које он дели са другим језицима и они који су универзални и које дати језик дели са свим другим познатим језицима.

Употребљен у контексту комуникације, језик се везује за културу на више начина. Као прво, речи које људи изговарају односе се на опште искуство. Њима се исказују чињенице, идеје или догађаји који се могу саопштити зато што се односе на опште знање о свету које деле сви људи. Речима се преносе ауторови ставови, веровања и мишљења која су заједничка и другима. Све у свему, језиком се преноси културна реалност. Без обзира на то, чланови заједнице или друштвене групе не користе језик само како би њиме пренели неко искуство, него њиме и стварају искуство. Оно добија значење путем средстава које чланови заједнице користе у комуникацији једних са другима.

Веза између културе и језика огледа се нарочито приликом семантизације речи. Пракса је показала да се за једну реч у неком језику некада не може наћи еквивалентна реч у другом језику, јер и у случајевима где су денотативна значења речи иста, њихова конотативна значења или емотивне асоцијације које стварају могу се знатно разликовати. Тада је поред денотативног значења појма, потребно указати и на конотативна значења која се најчешће базирају управо на елементима културе народа који тим језиком говори. Стога је важно посматрати реч као појам и облик у вези са другим речима и ширим контекстом, како лингвистичким тако и изванлингвистичким, материјалним и духовним, друштвеним и културним. Културна компонента речи се најчешће појављује оног тренутка када та реч улази у састав неког текста, дијалога или реченице, али и сама реч може носити одређена културна обележја. У уколико се проучавање друштвеног контекста и комуникативних функција одвоји од средстава која их опслужују, „...то је исто толико мало сврсисходно колико и проучавање

комуникативних средстава независно од контекста и функција којима ови служе“ Debyser, 1982: 25-27).

Контекст има два вида испољавања. Са становишта говора, то су вербални и невербални вид, а са становишта телесних покрета кинетички и некинетички вид испољавања. Општа теорија интеракције језика и друштвеног живота обухвата многоструке односе између лингвистичких средстава и друштвеног значења. Природна јединица за социолингвистичку таксономију и опис није сам језик, већ је то говорна заједница. Интеракција језика и друштвеног живота се посматра првенствено као људски чин, заснован на каткад свесном, а често и несвесном знању које појединцима омогућује да употребљавају језик.

Још од почетка 90.-их година 20. века, највећи део лингвистике, укључујући антрополошку лингвистику, социолингвистику и истраживање међукултурне (језичке) комуникације, превода, аквизиције и учења језика, увелико су указале на везу између језика и културе. Ово је даље довело до повећаног истраживања како се културне разлике манифестују и настају путем лингвистичке праксе, дискурса, како су културно различити концептуални системи и погледи на свет садржани у семантичким и прагматичним системима различитих језика и како развој језика и социјализација доприносе развоју културних идентитета и културолошких модела света. Чињеница је да се језичка и културна често не преклапају, међутим језик је део културне традиције једног народа. Културна подручја се граниче и понекад прожимају, а последица тога је да се неке културне одлике позајмљују од суседних културних група. Тако културне специфичности које постоје између културних група у оквиру истог културног подручја настају услед позајмљивања и преношења културних обележја са једне групе на другу. С друге стране, језичка подручја су региони насељени људима који говоре сродним језицима, а сличности које постоје између језика ових народа нису последица контаката, позајмљивања и преношења, већ њиховог заједничког порекла и традиције.

Језик је део културе једног народа и главно средство комуникације чланова једног друштва. Огледа се „...у богатству речи и израза и одражава и свеколике манифестације тог друштва“ (Шафрањ, 2006: 69-76). Да би неко проучавао културу једног друштва, потребно је да познаје језик и да проведе извесно време у том културном окружењу да би нашао одговоре на нека кључна питања, као што су: а) о чему људи највише разговарају, б) шта највише цене, в) који су национални хероји, табуи, богови, г) које народне бајке знају, д) шта се сматра поштеним, а шта не, ђ) шта је смешно, а шта не, е) који је и колики значај игара, песама и томе слично. Из свега овог произилази да су језик и култура уско повезани и испреплетени. Ова веза би се могла резимирати у три тезе: 1) језиком се испољава културна реалност, 2) језик утелотворује културну реалност и 3) језик симболише културну

реалност. Уочљиво је да је језик најразуђенији, најизграђенији и најтешње структуриран од свих културних система. Његова формална обележја као хијерархијски устројене структуре јединица и правила за њихово комбиновање на разним нивоима учинила су га „...најподеснијим медијумом и многих других система, као и културе у целини“ (Бугарски, 2005: 18). Зато се и може да је језик интегралан али веома специфичан део културе.

ЗАКЉУЧАК

Резултати овог теоријског проучавања језика и културе, могу се изнети у форми закључка.

1. Различите идеје су резултат различите употребе језика унутар једне културе. Поглед на свет је структура која се састоји од идеја и веровања кроз које појединац интерпретира свет око себе и која детерминише интеракцију појединца са друштвом. Он може бити обликован културом и језиком који су заједнички једном друштву. То је управо зато што људи у друштву користе језик како би њиме испољили своју културу и на тај начин у том друштву изразили свој поглед на свет.
2. Веза између културе и језика се ствара по рођењу појединца. Разлог томе је што је дете изложено средини и то му помаже да постане део културолошког тима. Појединац описује своје погледе користећи се језиком који је производ његове културе. Сходно томе, познавање културе одређене групе људи, управо зависи од познавања њиховог језика. Њихови погледи могу се разликовати, иако су одрасли у сличним условима и култури, уколико не говоре истим језиком.
3. Општи културни потенцијал неке особе остварује се излагањем одређеној култури. Ово је процес паралелан са процесом стицања језичке способности. Дакле, да ће одређена култура и језик одредити неку особу и представљати елементе неодвојиве од природе те особе. Културна обележја су оличење културе коју деле са другима у својој друштвеној заједници. Ово се посебно односи на језик који је најважније средство да се култура стекне и подели са другима, тако да велики део културе може бити описан уз помоћ језика. Човек усваја своју матерњу културу од рођења и она постаје део целине његовог бића, тако да је и оно у извесној мери резултат свог окружења.
4. Схватања и погледи на свет појединца су лимитирани језиком који користи. Разлог овоме је што различити језици успостављају различита ограничења, тако да људи исте културе а различитих језика имају различите погледе на свет. Ово је индикатор да култура ствара језик и да се култура једног друштва исказује језиком. Језик је систем знакова који сам по себи има културну вредност. Кроз језик

људи идентификују себе и друге. Другим речима, они виде језик као симбол њиховог друштвеног идентитета. Забрану његовог коришћења говорници доживљавају као одбацивање њихове друштвене групе и културе.

Литература

- Виготски, Л. (1983): *Говор и мишљење*. Београд: Нолит.
- Божиловић, Н. (1998): *Социологија културе: Прологомена*. Ниш: Народне новине.
- Бугарски, Р. (2005): *Језик и култура*. Београд: XX век.
- Бугарски, Р. (1995): *Увод у општу лингвистику*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Debyser, F. (1982): *Pédagogies venues d'ailleurs – Transferts de didactique et cultures? Le Français dans le monde*, 170(1), 25–27.
- Ђорђевић, Ј. (2009): *Посткултура: увод у студије културе*. Београд: Клио.
- Голубовић, З. (2006): Савремена цивилизација и култура: напредак и регресија. *Годишњак за социологију*, Ниш, 2(2), 5–31.
- Голубовић, З. (1999): *Ја и други*. Београд: Република.
- Клосковска, А. (2003): *Социологија културе*. Сарајево: Круг 99.
- Kramsch, C. (1998): *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press.
- Mesić, M. (2006): *Multikulturalizam, Društveni i teorijski izazovi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Наумовић, М. (1999): *Методика развоја говора*. Пирот: ВОШВ.
- Risager, K. (2006): *Language and Culture: global flows and local complexity*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Станојчић, Ж., Поповић, Љ. (1999): *Грамматика српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Шафрањ, Ј. (2006): Упознавање културних разлика у енглеском пословном језику, *Педагошка стварност*, 44(1-2), 69–76.
- Williams, R. (1983): *Key word: A Vocabulary of Culture and Society*. New York: Oxford University Press.

LANGUAGE AND CULTURE

Abstract: *The aim of this paper is to present the relationship between language and culture. Language is defined as a system of signs which is being used for communication among people, while culture is defined as a whole social heritage of certain group of people, community or society which refers to the terms of those patterns in material goods. In order to define language special concern has been made to distinguish language from speech. Speech is an individual use of language, in other words it is a sound manifestation and/or execution of persons language as an individual in contrast to language. Numerous examples of relations between language and culture have been given, in order to show, explain, understand and comprehend complex issue of these two elements that define human kind. The way language and culture interact has been shown. The most important results of this theoretical research have been given in form of conclusion.*

Key words: *language, culture, social heritage, cultural heritage.*